

ČESKOSLOVENSKÉ OPEVNĚNÍ 1935-1938

zvláště pak těžké opevnění

Odra–Krkonoše v úseku Králiky

Idea, historie, technické řešení, souvislosti

Dan Hlubinka

ROBUST po 30 letech
Hora Matky Boží, Králiky, únor 2010

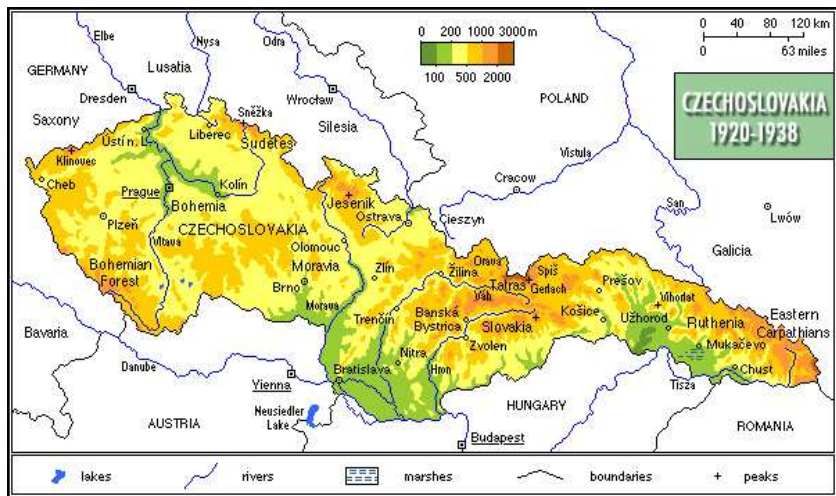

- 1 Proč opevňovat?
- 2 Plánování a stavba opevnění
- 3 Objekty těžkého opevnění
- 4 Stručně o lehkém opevnění
- 5 Kralická pevnostní oblast
- 6 Zbraně a vojáci pro opevnění
- 7 Roky 1938-1945
- 8 Opevnění po válce
- 9 Opevnění dnes

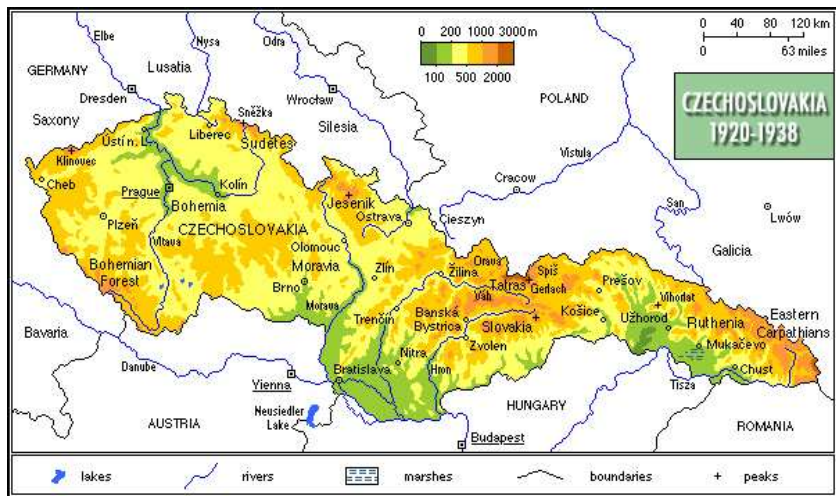
- 1 Proč opevňovat?**
- 2 Plánování a stavba opevnění
- 3 Objekty těžkého opevnění
- 4 Stručně o lehkém opevnění
- 5 Kralická pevnostní oblast
- 6 Zbraně a vojáci pro opevnění
- 7 Roky 1938-1945
- 8 Opevnění po válce
- 9 Opevnění dnes

- Při vzniku v roce 1918 spory s téměř všemy sousedy o vedení hranice.
- Nespokojené menšiny (německá, maďarská, polská).
- Napjaté vztahy se sousedy (s Maďarskem, s Polskem, s Rakouskem, později zejména s Německem).
- Spojenecká smlouva s Jugoslávií a s Rumunskem, ale jen krátký úsek společné hranice s Rumunskem v oblasti Podkarpatské Rusi.
- Politické vazby na Francii, spojenecká smlouva s Francií a SSSR.

Vojenská situace a možnosti obrany

- Protáhlý východozápadní tvar (více než 1 000 km) nevhodný pro obranu.
- Počet mobilizovatelných záloh nestačil na kruhovou obranu hranic.
- Armáda zpočátku neměla dostatečnou výzbroj, vybudování velké mobilní armády bylo nereálné.
- Vznikly velmi kvalitní zbraně československé konstrukce (kulomety z Brna, děla a houfnice z Plzně, obrněné vozy z Kopřivnice, později lehké tanky z Plzně, letadla).
- pěchotní zbraně, děla a obrněná vozba byly domácí výroby, nebyla ale dostatečná kapacita pro válečnou výrobu (nebylo možné vést dlouhodobou válku).
- Zbrojovky byly snadno ohrožitelné z Německa či Rakouska (s výjimkou Prahy), blízko hranic se nacházelo ostravsko s hutěmi a doly.

Rozhodnutí o stavbě opevnění

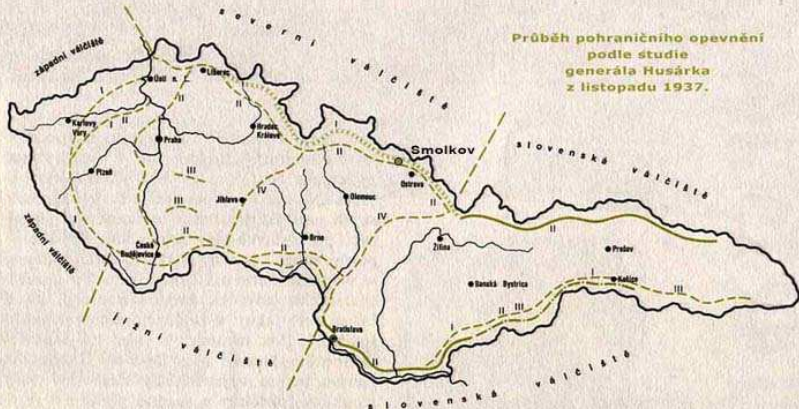
- Československo neplánovalo útočnou válku, potřebovalo se připravit na obranu.
- Již roku 1932 oznámil Beneš velení armády, že je třeba počítat s německým útokem. Hitler se netajil svou nenávistí k Čechům (Československo považoval za *kopí v německém boku* které je třeba zničit).
- Vysoká prestiž armády umožňovala velké investice do obrany.
- Po vzoru Francie bylo rozhodnuto vybudovat stálé opevnění na hranicích republiky.
- Zprvu není jasné, jaké opevnění a jak budovat, stavba se dostává do skluzu a teprve po konzultacích s Francouzi se události dávají do pohybu.

- 1 Proč opevňovat?
- 2 Plánování a stavba opevnění**
- 3 Objekty těžkého opevnění
- 4 Stručně o lehkém opevnění
- 5 Kralická pevnostní oblast
- 6 Zbraně a vojáci pro opevnění
- 7 Roky 1938-1945
- 8 Opevnění po válce
- 9 Opevnění dnes

Organizace opevňovacích prací

- Práce na opevnění probíhají zprvu chaoticky, chybí organizace a vedení.
- Na jaře 1935 vzniká Rada pro opevňování (RO) a Ředitelství opevňovacích prací (ŘOP).
- Z finančních a časových důvodů je rozhodnuto postavit jednu linii těžkého opevnění (v oblastech důležitých pro obranu) doplněnou jednou až několika liniemi lehkého opevnění (téměř kolem celé republiky) a příčnými SJ liniemi lehkého opevnění (k obraně Prahy a krytí ústupu).
- Oblast určená pro vybudování opevnění je rozdělena na několik úseků a naplno se rozbíhají práce na projektech a stavbě opevnění.
- Pro jednotlivé úseky budovaného vznikají Ženijní skupinová velitelství (ŽSV) určená přímo k řízení prací v daném úseku (18.4.1935 ŽSV I – Staré město pod Sněžníkem a ŽSV II – Hlučín, další následují později).

**Průběh pohraničního opevnění
podle studie
generála Husárka
z listopadu 1937.**

XXXXXXX souvislá linie těžkého a lehkého opevnění
 — souvislá linie těžkého opevnění
 - - - - - nesouvislá linie těžkého opevnění

— linie lehkého opevnění

I II III IV etapy prací

Pramen: Vojenské dějiny Československa III. díl, Praha 1987

- Dříve se začalo stavět těžké opevnění.
- Již v roce 1934 začíná (v rozporu s Versaillskou smlouvou) stavba prvních bunkrů v oblasti Bratislavy.
- Bratislavský úsek je prvním (a jediným zcela) dokončeným úsekem opevnění (nejsou zde plánovány dělostřelecké tvrze, asi 20 srubů v oblasti Bratislavy a Komárna).
- Z hlediska obrany je nejdůležitější 263 km dlouhý úsek Odry–Krkonoše, kde práce na těžkém opevnění (TO) začínají již v roce 1935.
- Opevnění mělo být budováno ve třech etapách (cca 1935–41, 1941–45 a 1945–50).
- V roce 1941 měla být republika připravena bránit se drtivému útoku Německa spořádaným ústupem na východ a vyčkáváním na mobilizaci a pomoc spojenců.

Bunkr u Bratislavy

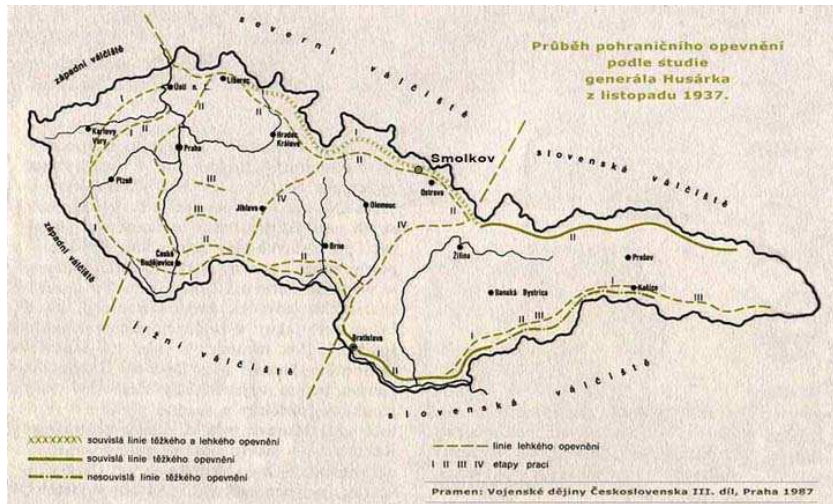
Bunkr u Bratislavy

Strategická úloha opevnění

- Největším nebezpečím pro republiku byl prudký útok od severu, který by oddělil Čechy od Slovenska zabráním Moravy a východu Čech. Toto byl plán nacistů německého velení (čs rozvědka dělala svou práci opravdu dobře)
- Po spojení Rakouska a Německa se toto nebezpečí značně zvyšuje, hrozí útok z jihu (ten ale není Němci tak preferován).
- Opevnění má krýt ústup čs vojska na moravsko-slovenské pomezí, kde přírodní podmínky (a další linie těžkého opevnění) umožní vedení dlouhodobých obranných bojů.
- Boj v opevnění *do posledního muže* měl za cíl minimalizovat vlastní ztráty a přitom donutit co nejvíce nepřátelských vojáků padnout při dobývání našich pevností.

Útočné a obranné plány

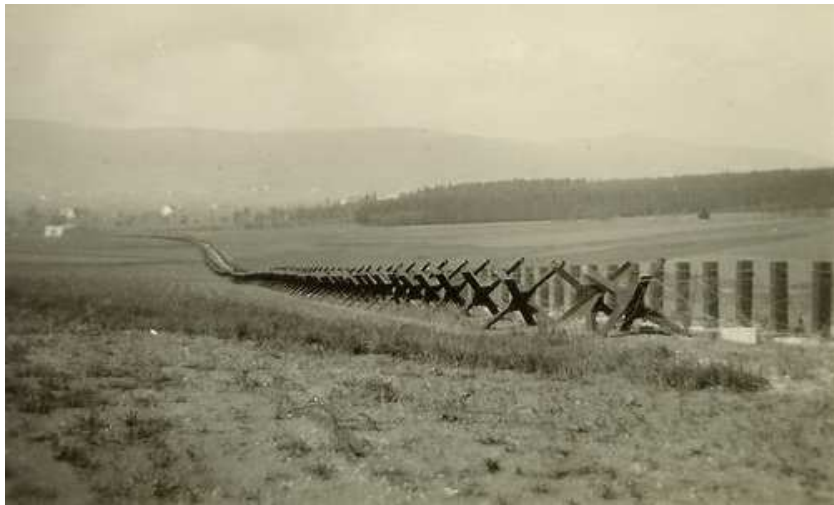

Průběh stavby stavebního podúseku TO

- Po vytyčení průběhu opevnění v terénu (s přihlédnutím k přírodním podmínkám) jsou naplánovány jednotlivé stavby s ohledem na svou funkci.
- Bunkry jsou zaměřeny a podrobně stavebně naplánovány.
- Jednotlivé úseky jsou rozděleny na podúseky (7–14 bunkerů), které jsou zadávány v neveřejném výběrovém řízení ke stavbě civilní firmě.
- Podúsek je stavebně vypracován jednou firmou; stavba zahrnuje výkop a hloubení studny, založení základové desky, betonáž (včetně osazování pancéřových střílen a dveří; střešní zvony a kupole jsou osazovány později) a stavbu protipěchotních a protitankových překážek. Elektroinstalaci, vzduchotechniku a další vnitřní vybavení provádějí další specializované civilní firmy.
- Celý podúsek má termín dokončení stavby 200–250 dní (od zadání prací po betonáž).

- Vyzbrojení objektu a navezení munice a zásob provádí armáda ve spolupráci se zbrojovkami (kanony Škoda Plzeň, ruční zbraně Zbrojovka Brno).
- Po dodání střešních pancéřových prvků (Škoda Plzeň, Vítkovice) dochází k jejich osazení (osazovací armádní čety—zvon vážil kolem 20 tun u II. třídy odolnosti a přes 50 tun u IV. třídy od.) a dovybavení.
- Současně civilní firma staví protitankové a protipěchotní obvodové i intervalové překážky (příkopy, železné sloupy, české ježky, prasečí ocásky s ostnatým drátem, španělské jezdce).
- Po celou dobu je staveniště obeháno vysokou dřevenou ohradou, střeženo speciálními armádními jednotkami, dělníci jsou prověřeni.

Protianková a protipěchotní překážka

Těžké opevnění v obydlené oblasti (Lichkov)

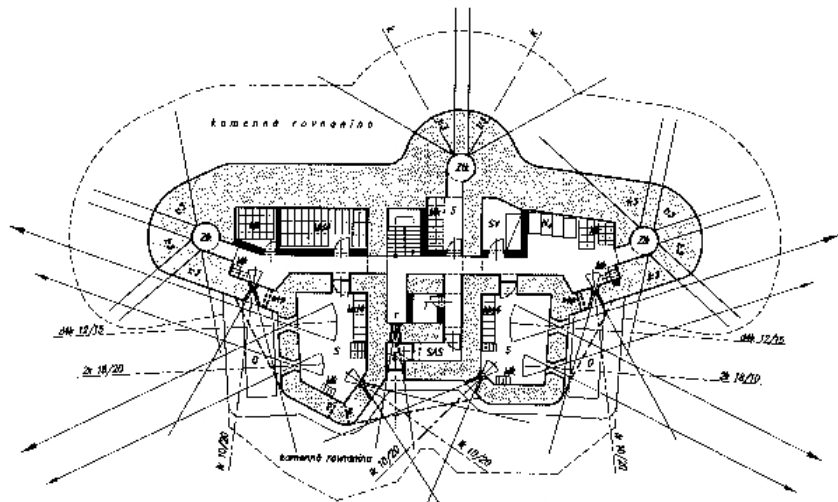
- Cement a ocelová armatura na stavbu jsou dodávány armádou.
- Po vystavění armatury a bednění začíná samotná betonáž.
- Předpis na složení železobetonové směsi (směs labských štěrků různé hrubosti v předepsaném poměru je smíchána s drcenou žulou) je přísně dodržován a kontrolován armádou. V průběhu stavby se odlévají zkušební kostky ŽB a ty jsou armádou testovány na požadovanou pevnost 450 kg/cm^2 .
- Betonuje se nepřetržitě (nesmí vzniknout spára), ŽB se vozí v kolečkách a ze speciálně vyrobené plošiny se násypkami dopraví na místo určení (směs nesmí padat z výšky větší než 1 m, nesmí být ani mokrá, ani suchá ...)
- Běžný objekt těžkého opevnění je vybetonován za 6-14 dní. Při tuhnutí betonu je nutné chladit bednění, vzniká obrovské teplo.

- 1 Proč opevňovat?
- 2 Plánování a stavba opevnění
- 3 Objekty těžkého opevnění**
- 4 Stručně o lehkém opevnění
- 5 Kralická pevnostní oblast
- 6 Zbraně a vojáci pro opevnění
- 7 Roky 1938-1945
- 8 Opevnění po válce
- 9 Opevnění dnes

Izolované pěchotní sruby

- Samostatně stojící, většinou dvoupatrové, tvoří linii těžkého opevnění.
- Na stavbu použito kolem 150 tun ocelové armatury a 1500 m³ betonu (značně se liší podle typu objektu, stupně odolnosti, velikosti — každý IPS byl unikátní)
- Osazeny pěchotními zbraněmi a obsazeny pěchotou, proto pěchotní sruby.
- Kanon byl osazen jen v úsecích průchodných pro tanky a těžkou techniku.
- Všechny sruby byly určeny pro boční přehradnou palbu hlavních zbraní. Směrem k nepříteli nebyla žádná střílna pod betonem, pouze střílny pro kulomety v pancéřových zvonech a kupolích.
- Sruby se navzájem kryly, krytí bývalo zesíleno vložením pevnůstek LO vzor 37 (řopíky).

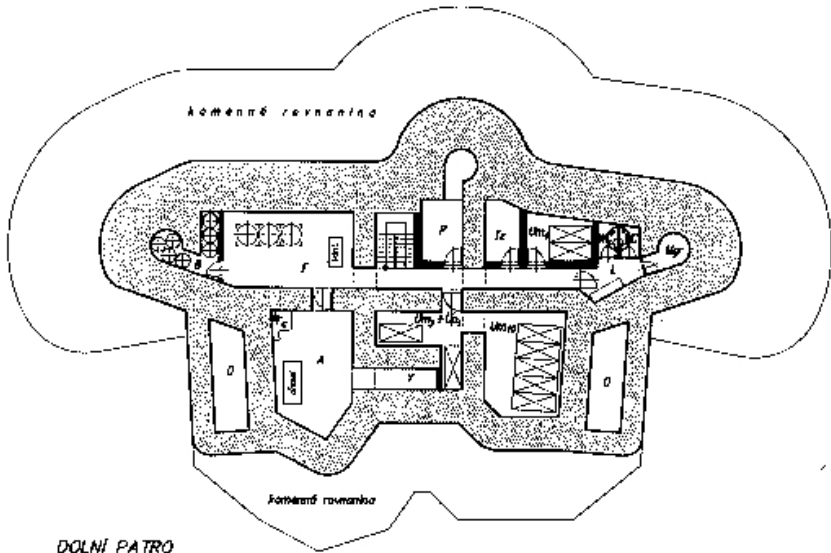
Pěchotní srub, bojové patro

HORNÍ PATRO

architektonický název: H-1 - výhled		objekt	objektová výška	celková výška	datum dokončení	objem betonu
K-S 38 "U křížku"		H	7,30,65	174'25"	26.5.-1.6.1937	1626m ³
kon. (doplnění)	datum dokončení	stavební	výška/výš. L	celková výška (m)	10.9.1937	objem betonu
Levý Zik	9.5.1938	VHHT	11/19	20 200	KS 38	ZN3
Střední Zik	6.5.1938	VHHT	11/66	21 500	KS 38	ZD3
						počet střípek
						3
						2

Pěchotní srub, dolní patro

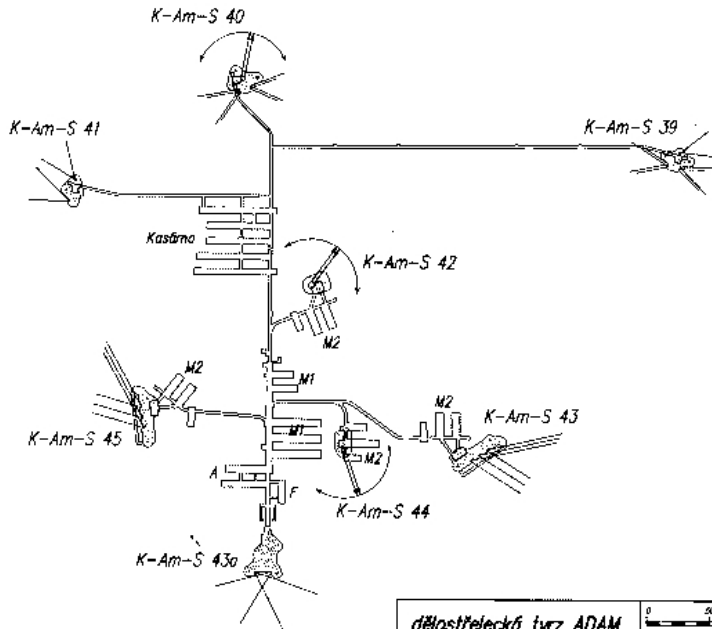
K-S 38 "U křížku"

© M. J. Daniels 2003

Dělostřelecké tvrze a tvrzové sruby

- Tvrze byly nejmohutnější součástí čs opevnění. Jednotlivé sruby spojovalo podzemí.
- V podzemí se nacházely muniční sklady, kasárna, velitelství tvrze, strojovny, filtrovna vzduchu.
- V čele tvrze stály tvrzové pěchotní sruby bránící nepříteli postup směrem k dělostřeleckým objektům, osádku tvořila pěchota.
- Dále do vnitrozemí byly umístěny dělostřelecké objekty, osádku tvořili dělostřelci.
- Děla nebyla do mobilizace v září 1938 konstrukčně dořešena, používalo se provizorní řešení.
- V zázemí (0,5-1,5 km) byl vstupní objekt tvrze.
- K tvrzi patřil (většinou podzemím nepropojený) dělostřelecký pozorovací srub.
- Objekty jsou stavěny v nejvyšším stupni odolnosti a objem použitého železobetonu je mnohdy vysoko přes 3000 m³ (zejména u dělostřeleckých sрубů)!

Schéma tvrže Adam

Dělostřelecký srub Jabůrek (K-Am-S 45)

Dělostřelecký srub Na svahu (K-Bg-S 11)

Tvrzový pěchotní srub K-Bg-S 13

Izolované dělostřelecké a minometné sruby

- Byly plánovány na méně přístupných úsecích hranic jako levnější náhrada tvrzí.
- Cílem bylo pokrýt celý úsek severní a jižní hranice dělostřeleckou palbou.
- V září 1938 nebyly hotové projekty, se stavbou se počítalo až v druhé a třetí fázi opevňování.

- 1 Proč opevňovat?
- 2 Plánování a stavba opevnění
- 3 Objekty těžkého opevnění
- 4 Stručně o lehkém opevnění**
- 5 Kralická pevnostní oblast
- 6 Zbraně a vojáci pro opevnění
- 7 Roky 1938-1945
- 8 Opevnění po válce
- 9 Opevnění dnes

- Mělo stát téměř kolem celé republiky a plnit různé úkoly.
- Podpůrná soustava v oblasti těžkého opevnění.
- Záchytné sledy v několika řadách ze sebou (na jižní Moravě místy až pět řad, čtyři řady na berounské příčce).
- Tam kde nebylo možné použít těžkou techniku šlo o jediný druh opevnění.
- Příčné linie určené ke krytí ústupu na východ.
- LO 36: kulometné hnízdo podle francouzského vzoru.
- LO 37: Československá konstrukce.

Pevnůstka vzor 36 vs. vzor 37

- LO 36 je jednoduché kulometné hnízdo s jednou místností, nemá lafety ve střílnách.
- Jsou určeny pro přímé ostřelování silnic blízko hranic, střílny jsou obráceny i k nepříteli.
- LO 36 se navzájem nechrání.
- LO 37 je mnohem dokonalejší: střílny (pancéřové) jsou chráněny ve směru od nepřítele zdí, zbraně jsou lafetovány (přesnější střelba).
- LO 37 jsou stavěny v řadách, navzájem se chrání.

CZECH-BEFESTIGUNGSLINIE IM SUDETENLAND

- 1 Proč opevňovat?
- 2 Plánování a stavba opevnění
- 3 Objekty těžkého opevnění
- 4 Stručně o lehkém opevnění
- 5 Kralická pevnostní oblast**
- 6 Zbraně a vojáci pro opevnění
- 7 Roky 1938-1945
- 8 Opevnění po válce
- 9 Opevnění dnes

- Rozkládá se od vrchu Maliníku k toku Divoké Orlice.
- Má bránit útok vedený z Kladska směrem na Moravu a východní Čechy (Kladská kotlina, údolí Tiché a Divoké Orlice, Orličky), šlo o velmi ohrožený úsek.
- Původně zahrnovalo i oblast Rokytnice v Orlických horách.
- Na tomto území byly vytyčeny tři dělostřelecké tvrze: Berghöhe (Hůrka, Výšina), Baudenkoppe (Bouda), Adamberg (Adam).
- Celkem zde měly být tři výsuvné otočné dělové věže, tři dělostřelecké sruby (15 10cm pevnostních houfnic vz. 38) a jedna otočná minometná věž (dva 12cm minomety vz. 38).
- Dále je v rámci tvrzí postaveno 8 pěchotních srubů, tři vstupní sruby a jedna izolovaná pozorovatelná.

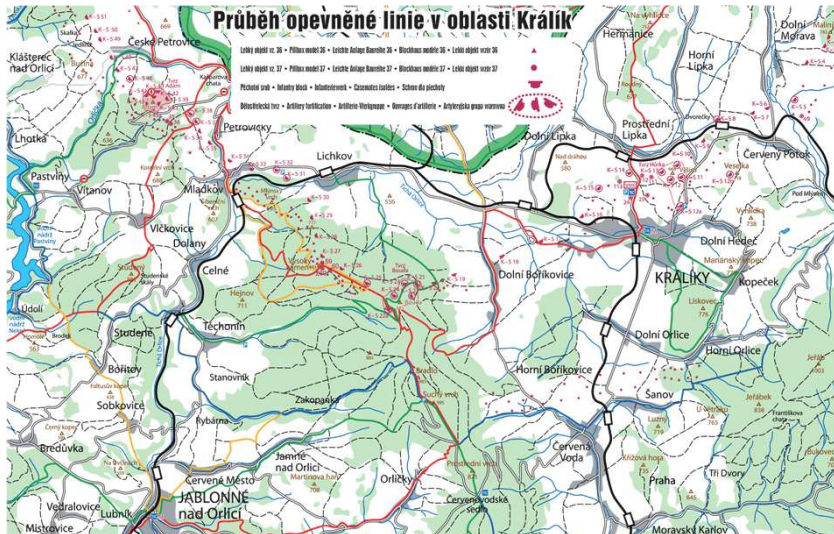
Průběh opevněné linie v oblasti Králík

Leský objekt vz. 36 • Píllaux model 36 • Leichte Antiage Bannette 36 • Blockhaus model 36 • Lesní objekt vzor 36

Leský objekt vz. 37 • Píllaux model 37 • Leichte Antiage Bannette 37 • Blockhaus model 37 • Lesní objekt vzor 37

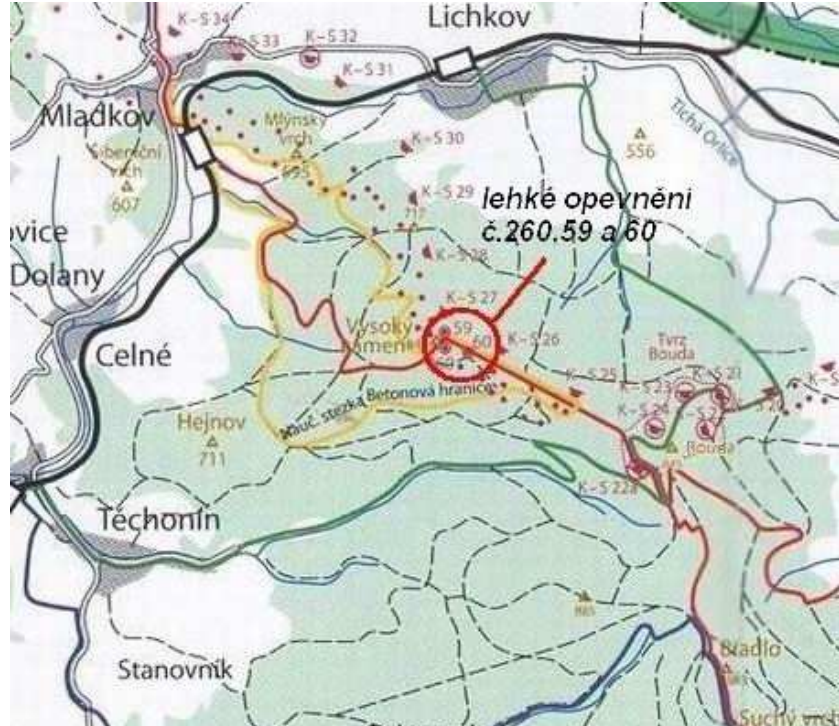
Překopní sítí • Infantry block • Infantry trench • Casualties shelters • Schütz für Infanterie

Widerstandsturm • Artillery fortification • Artillery Workshop • Barrages of Artillery • Artillery group quarters

- Pěchotní sruby byly stavěny v podúsecích
 - 1 K-S 2 až K-S 9 východně od Hůrky (K-S 1 byl svěřen k výstavbě ŽSV Staré město).
 - 2 K-S 14 až K-S 20 mezi Hůrkou a Boudou.
 - 3 K-S 25 až K-S 38 mezi Boudou a Adamem.
 - 4 K-S 46 až K-S 52b severně od Adama.
- Některé sruby mají speciální výzbroj. Například
 - 1 K-S 7 a K-S 14 minomet k podpoře Hůrky.
 - 2 K-S 18 otočnou kulometnou věž k obraně silnice z Kladska do Červené vody.
 - 3 Mnohé mají dodatečnou kupoli či třetí zvon pro těžký kulomet pro ochranu předpolí nebo nějakého důležitého objektu (K-S 3,5,6,8,9, ...)

- Nebylo zcela dokončeno.
- První řada prvního sledu se nachází přímo za linií pěchotních srubů (nedostavěna mezi K-S 5 a K-S 8 a mezi K-S 16 a K-S 19).
- Druhá řada je dostavěna pouze od Boudy k Divoké Orlici.
- Druhý sled (s dvěma řadami) byl dostavěn pouze mezi Králíky a Červenou vodou, není dokončen směrem k Boudě
- Není postaven záchytný sled (cca 1 km za prvním sledem od Králík na severovýchod) ani druhé obranné postavení (Hanušovickou vrchovinou od Červené vody na východ).

Další stavby spojené s opevněním

- Kromě srubů a tvrzí bylo potřeba vybudovat i mnoho dalších, méně nápadných staveb.
- Kasárna v Červené vodě a Klášterci nad Orlicí
- Kabelové komory a kabelové sítě.
- Protipěchotní a protitankové překážky.
- Pevnostní silnice na Suchý vrch a Adamovu horu.
- A to vše v horském terénu, za jakéhokoliv počasí, bez těžké techniky (Suchý vrch 995 mnm, Bouda 845 mnm, Adam 765 mnm, Maliník 783 mnm, Dolní Boříkovice 540 mnm).
- Vojáci i stavební dělníci se většinou přesouvali pěšky, v každé roční době, každý den, mnoho kilometrů.

- 1 Proč opevňovat?
- 2 Plánování a stavba opevnění
- 3 Objekty těžkého opevnění
- 4 Stručně o lehkém opevnění
- 5 Kralická pevnostní oblast
- 6 Zbraně a vojáci pro opevnění**
- 7 Roky 1938-1945
- 8 Opevnění po válce
- 9 Opevnění dnes

- Základní zbraní TO a ve vybraných pevnůstkách LO byl nově vyvinutý těžký kulomet vzor 37.
- Vynikající kvality této zbraně vynikly ve spojení s pevnou lafetací (přesná a dlouhodobá střelba).
- V září 1938 ještě nebyla vyřešena instalace tk v pancéřových zvonech, nebyly dokončeny ani výsuvné otočné věže (plánované jen ve vybraných pěchotních srubech).
- Doplnkovou zbraní v TO a nejčastější zbraní v LO byl lehký kulomet vzor 26.
- Pro střelbu za tmy, mlhy a podobně sloužily panoramatické náčrtky ukazující kam zbraň míří.
- LK 26 je znám z 2.SV jako Bren (používaný britskou armádou), ale do své výzbroje oba kulometry zařadili kromě Britů i Němci a další.

- Slavný rychlopalný 4cm kanon vzor 36 ráže 4,7 cm.
- Je zařazen mezi pěchotní zbraně (obsluhován pěchotou).
- Navzdory názvu je určen nejen ke střelbě na útočnou vozbu, ale může střílet i tříštivým či kartáčovým („broky“) střelivem.
- Díky konstrukci bylo dosahováno kadence až 40 ran za minutu!
- Díky lafetaci byla střelba nesmírně přesná.
- Účinný dostřel umožňoval bezpečné krytí několika sousedních srubů.
- V roce 1938 neexistoval německý tank, který by přestál zásah tímto kanonem (Tiger přišel až v roce 1943).
- Většinou spřažen s tk vz37.
- Na méně ohrožených místech byl použit kanon ráže 3,7 cm, případně jen dvojče tk.

Zbraně nedokončené v září 1938

- Pevnostní 10cm rychlopalná houfnice; dostřel 14 km, 15–20 ran za minutu.
- Minomet ráže 12 cm (pro dělostřelecké sruby).
- Minomet ráže 9 cm (pro vybrané pěchotní sruby).
- Minomet ráže 5 cm (pro pancéřové zvony).
- Kulometná puška (samopal).
- Otočná a výsuvná dělostřelecká věž.
- Otočná minometná věž.
- Otočná věž pro dvojce tk (pro vybrané pěchotní sruby).

- Kamenná rovinanina v čelní stěně každého srubu i pevnůstky.
- Zasypání hlínou z čela, zakrytí stropu vrstvou hlíny.
- Diamantový příkop.
- Maskování.
- Protitankové překážky; příkop se žb zdí (po stranách srubů), české ježky (v linii mezi sruby i okolo srubů), žb pás s železnými sloupy (v linii mezi sruby i okolo srubů).
- Protipěchotní překážky; španělský jezdec (v týlu srubů a na cestách), ostnatý drát (všude a ve velkém množství).
- Zátarasy na cestách.

- Od roku 1936 se formují strážní oddíly střežící staveniště opevnění.
- Ze strážních oddílů se formují hraničářské pluky doplněné vybranými vojáky; hraničářské oddíly jsou elitou armády.
- Jeden pluk má na starosti velký úsek obrany (např. 19. hran. pluk vše od Boudy až po Haničku, 6. hran. pluk oblast Králík od Boudy až po Kralický sněžník včetně tvrze Hůrka).
- Každá tvrz je obsazena jedním praporem.
- Ostatní prapory obsazují 15-25 srubů, jednotlivé roty kolem pěti srubů.
- Lehké opevnění je v úsecích těžkého opevnění obsazeno záložníky povolány k hraničářským plukům (pokud možno původem z blízkého okolí).

- Pečlivě vybraní, mladí (velitelům srubů bylo typicky podstatně pod 30 let) a odhodlaní.
- Náročný výcvik, vysoká prestiž v armádě.
- Osádky TO byly trvale přítomné v pohraničí již od roku 1936.
- Velitel měl za úkol v případě nutnosti zničit klíč a tím znemožnit osádce srubu v jeho opuštění.

- 1 Proč opevňovat?
- 2 Plánování a stavba opevnění
- 3 Objekty těžkého opevnění
- 4 Stručně o lehkém opevnění
- 5 Kralická pevnostní oblast
- 6 Zbraně a vojáci pro opevnění
- 7 Roky 1938-1945**
- 8 Opevnění po válce
- 9 Opevnění dnes

- Nejpozději v roce 1937 je Hitler rozhodnut skoncovat s Československem silou.
- Pod tlakem velení vojska (Beck) předstírá, že válka není na pořadu dne, útok je odložen na léta 1943-5, až bude Německo vojensky připraveno (cílem je zničit ČSR do týdne a vyhrát předpokládanou následnou válku se západními spojenci ČSR).
- Po připojení Rakouska a při stoupající radikalizaci SdP se situace mění, Hitlerův plán brzkého útoku na ČSR dostává reálnější obrysy.
- Sudetští Němci nesouhlasící s Hitlerem jsou zastrašováni, vznikají diverzní skupiny („S“, „K“) českých Němců, zároveň v Británii, Francii a Spojených státech probíhá kampaň vykreslující Československo jako tyrana čs Němců, kteří touží být osvobozeni.

- Na hranicích se množí drobné potyčky i přestřelky.
- Těžké opevnění je, byť v nehotovém stavu, nastálo obsazené. Ve srubech je vždy polovina osádky, druhá je v kasárnách a po 24 hodinách dochází k výměně.
- Jsou plně zaktivovány prapory SOS (Stráž ochrany státu), které působí úplně na hranicích. Mnoho příslušníků SOS je v následujících měsících zastřeleno (freikorpsy a dalšími škůdci).
- Již od března dochází k postupné aktivaci záloh, zejména specialistů.
- Je vyhlášena ostraha hranic.
- Přestože jde nejspíš o dobře naplánovanou německou hru s cílem ukázat ČSR jako militantní stát, kladným důsledkem je ještě vyšší tempo dokončování opevnění. Podle pamětí hraničářů se například v Králické oblasti podařilo kompletně dozbrojit v neuvěřitelném tempu téměř všechny pěchotní sruby.

- Naplno propuká krize.
- ČSR nešťastně naznačuje ochotu jednat se sudetskými Němci i s Německem o odstoupení části území.
- Němci jsou připraveni odmítnout jakýkoliv vstřícný návrh z čs strany s tím, že je to málo a přichází pozdě.
- 23.9.1938 ČSR vyhláší úplnou mobilizaci, opevnění je nastálo obsazeno (obě směny jsou trvale ve srubech)—Německo přichází o svůj moment překvapení.
- Postoj Polska a Maďarska je nejasný (obavy ze zásahu SSSR, Rumunska a Jugoslávie).
- Čs mobilizace probíhá nesmírně spořádaně, rychle, jsme připraveni k obraně.
- Německo sahá k diplomatickému řešení, pro které má dlouhodobě připravenou půdu.

- V Mnichově je podepsána dohoda o odstoupení části čs území Německu.
- Československo na tuto dohodu *přistupuje*.
- K útvarům v bunkrech přichází neuvěřitelný rozkaz: vyklidit vše a odsunout se do vnitrozemí.
- O měsíc později při Vídeňské arbitráži přichází ČSR o území na jihu Slovenska a Podkarpatské Rusi.
- Vybavení srubů je evakuováno do Pardubic, aby nepadlo do rukou Němcům (Němci jej o půl roku později získají)
- Nastává těžko uvěřitelný morální rozklad státu a jeho obyvatel.
- Mnoho českého i slovenského obyvatelstva zůstává v zabraných oblastech.
- Četař Arnošt Hrad, zástupce velitele K-S 14 „U cihelny“ odmítl srub opustit a po ukončení evakuace se v něm zastřelil.

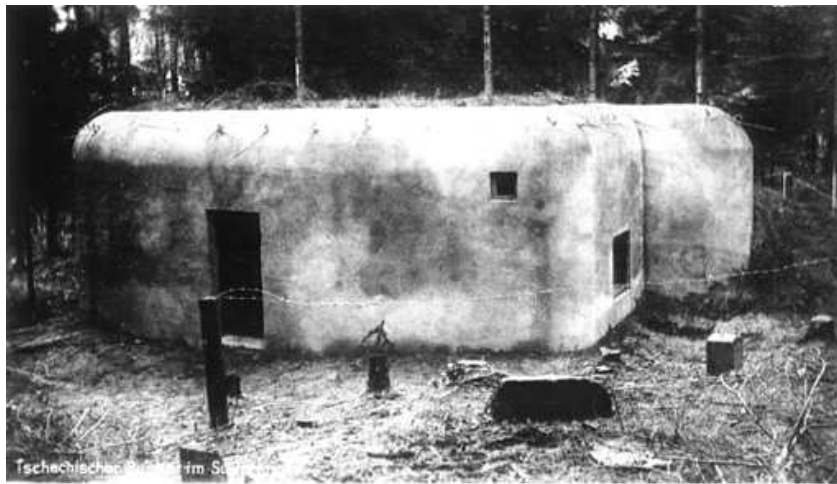
Pevnosti v nepovolaných rukou

- Němci získávají téměř kompletní těžké opevnění s výjimkou Bratislavy a části Náchoda.
- Maďarsko získává TO v úseku Bratislava, Komárno.
- LO většinou také padne do rukou Němců a Maďarů.
- ČSR ztratila jakoukoliv možnost rozumné obrany a je vydána na milost sousedům.
- Kromě úlevy, že nemuseli krvácet při dobývání pevností, získali Němci i vynikající cvičné objekty pro výcvik speciálních protipevnostních útvarů a při vývoji protipevnostních zbraní.
- Speer je nucen uznat, že Německo nemělo žádnou zbraň schopnou ohrozit naše těžké opevnění, ale i lehké opevnění by bylo těžkým oříškem.

Gruß aus dem befreiten Sudetenland

Und trotzdem wurden wir frei !

- Německo začalo intenzivně zkoušet možnosti útoku na pevnosti hned v roce 1939 po zničení zbytku ČSR.
- Králická oblast byla při zkouškách pro svou míru dokončenosti nejvíce využita.
- Byly zkoušeny jak běžné zbraně, tak i speciální protibetonové podkaliberní střely Röchling (malá ráže 5-10 cm, ale cca 2 m dlouhý projektil)
- Některé bunkry byly doslova nacpány výbušninou zevnitř a odpáleny (K-S 3)
- U některých byly k základům položeny ohromné nálože; bunkry většinou jen „nadskočily“, ale útok přežily.
- V králické oblasti v podstatě nezůstal téměř jediný nepoškozený srub těžkého opevnění.

- Přes hrozivě vypadající poškození je nutné si uvědomit několik faktů.
- Průraz dovnitř byl většinou důsledkem dlouhodobého ostřelování stejného místa.
- Sruby nebyly bráněny, bylo možno je ostřelovat z bezprostřední blízkosti.
- Střílny byly označeny bílým rámem, aby na ně bylo možné snáz zaměřit.
- Před ostřelováním z čela byla často odstraněna kamenná rovinanina a zához chránící srub.
- Při střemhlavém bombardování byly sruby výrazně označeny pro přesnější zaměření.
- Průběh zkoušek je často jen odhadován z poškození srubů, většinou není známo, jak moc byl který srub vystaven ostřelování a bombardování.
- Hůrka je přeměňována na podzemní továrnu, v její blízkosti vzniká malý koncentrační tábor.

- 1 Proč opevňovat?
- 2 Plánování a stavba opevnění
- 3 Objekty těžkého opevnění
- 4 Stručně o lehkém opevnění
- 5 Kralická pevnostní oblast
- 6 Zbraně a vojáci pro opevnění
- 7 Roky 1938-1945
- 8 Opevnění po válce**
- 9 Opevnění dnes

- Možná opevnění příliš připomínalo mnichovský komplex, možná naopak hrdost prvorepublikové armády, v každém případě se oficiálně o něj nikdo nestaral.
- Po nastoupení cesty ke „světlym zítřkům“ je část opevnění *pečlivě utajena* a zapojena do obrany před západními zeměmi.
- Opevnění na jižní Moravě a u Bratislavy jsou opravena, nově vybavena a přezbrojena (pevnostní 76,7mm kanon vz. 59). Tyto pevnosti jsou v ČR opuštěny až v roce 1999 v souvislosti se vstupem do NATO!
- Na severu se dokončené tvrze a některé sruby stávají armádními skladišti (Adam, Hůrka, Smolkov), pokusnými objekty (protiatomový kryt v Haničce), tajnými projekty (akce Kahan u Náchoda).
- Od sedmdesátých let vznikají ojedinělá muzea opevnění (Dobrošov).

- 1 Proč opevňovat?
- 2 Plánování a stavba opevnění
- 3 Objekty těžkého opevnění
- 4 Stručně o lehkém opevnění
- 5 Kralická pevnostní oblast
- 6 Zbraně a vojáci pro opevnění
- 7 Roky 1938-1945
- 8 Opevnění po válce
- 9 Opevnění dnes**

- Od devadesátých let vznikají kluby vojenské historie, které se snaží obnovit povědomí o čs opevnění.
- Postupně se daří legalizovat jejich činnost v jednotlivých bunkrech (pevnůstkách, srubech, tvrzích), armáda převádí pevnosti na obce, případně přímo na tato občanská sdružení.
- Armáda nakonec předala i tvrze s výjimkou Adama a Smolkova do rukou obcí, potažmo nadšenců—„bunkrologů“.
- Dnes je v ČR mnoho zajímavých muzeí opevnění po celém území státu (stačí navštívit stránky www.bunkry.cz, www.ropiky.net, www.opevneni.cz a mnoho dalších).
- Asi nejlépe zrekonstruovaným srubem je N-S 82 Březinka u Náchoda.
- Na Králicku je volné sdružení Králická pevnostní oblast pořádající společné víkendy či jednou ročně akci Cihelna.

Pevnosti dnes na Slovensku

- Na Slovensku nezbylo zdaleka tolik pevností jako v ČR.
- U Bratislavy zůstávají sruby používané čs armádou a později ASR.
- Přestože byly do poslední chvíle používány a udržovány, nepodařila se jejich proměna na muzeum. Byly zdevastovány a vykradeny (někým z ČR?) a dnes by přeměna na muzeum byla nákladná.
- Vztah k bunkrům a obecně k tomuto období našich dějin na Slovensku poněkud vlažnější než v Česku, není mnoho nadšenců, kteří by chtěli investovat peníze a čas do opravy bunkrů (které jim navíc ani nepatří).

